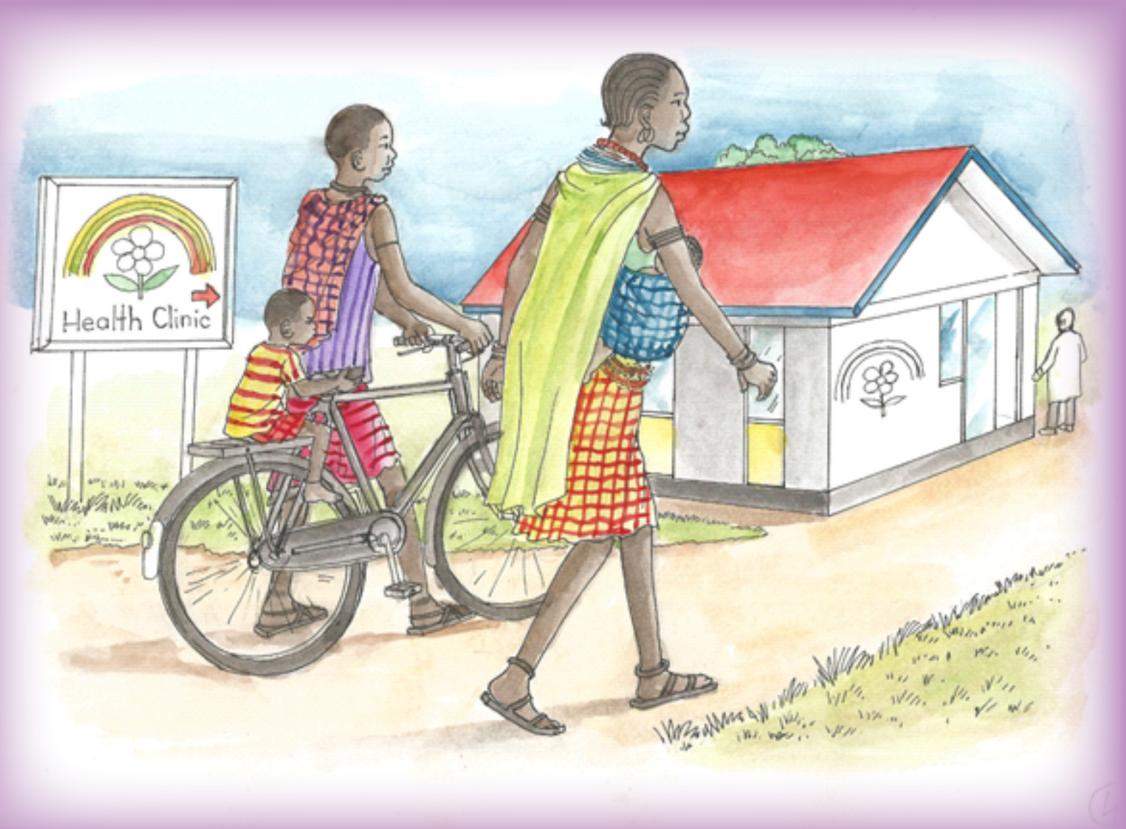

AKITATAMET 4:

ALATANAKIN AUR

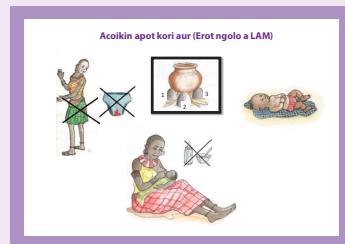
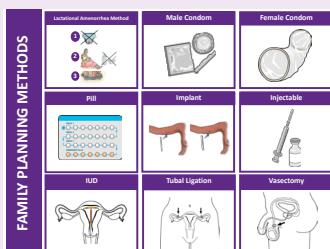

AKITATAMET 4: ALATANAKIN AUR

NGUNA IWAPITAE ALOKOKWA KA PEI REK NGIKILYOK KORI NGABERU

Nguna emaasi ekecoran totup: Epedori anyaraun e VHT kori adakitar lokokwa lo. Ani kepedorete aponare, itemokino tobonganokis ngadi nguna ingisete ngitunga ka atukot. Togeu alimokin e VHT nguna elosikinitoe ekingaren eringa nyegeuna ekokwa.

Ngiboro ngulu iitana: Asaapa, ngikicolongo, ngipicae ngulu elatanakinere aur, Epica a ngirotin angulu elatanakinere aur.

1. ANGAAR — Tongaa ikotere akiterengun ngitunga

Esaa: Ngadakikae 30

Akijaun

- Kijau ekokwa**
- Tolimo mono nguna aponi todaunae akitiya alootooma ngisabito ngulu alunyar.**
Nyo itamete iyes ikotere ngabolyasinei nguna adaun akitiya? Nyo abu ikijoik iyes nooi? Ayai idiobore ngini ikikarunit iyes a? Tolimok ikes ebe ani keya ngadi nguna ekuryaka ikes alimun alo kokwa edorete alimokin iyong alo kinga kedaun ekokwa.
- Tolimok** ikes ebe alootooma ngikokwasinei ngulu etupakinito, eponio akiyan nguna ka alatanakin aur ka ayeun ngabolyasinei dang.

Akiteryengun ngitunga — Asim

- Epite ngolo geunet.** Tolimok ngitunga towaa elukakina ikwa ekorobe.
- Togeu abolya.** Kingaingaak ipeitunganan ngadi kiro. Kingaingaak ngakiro nguna nyepatana akiricakin atamun ikwa "Elala akimuj anasuban, itemokino ngitunga daadang, eyakaun aeo ka edonga" Kori "Ani kilim akiru, elakarosi ngityang anerae elilimior akwap tolalaar akimuj kec ngina kimuja." Kingaingaak apei rwait bon emam akirucakin.

- 3. Toropa abolya ngaren.** Toropasi ngitunga akingaingaakino ngakiro nguna ainakin ikes tar ngina iwasi edolyo ngini iwasi.
- 4. Adaunet.** Iserauni nai ngini iwasi ngakiro nguna eira inges ikotere kiirasi ngitunga daadang epite ngolo kilocokinotor ngakiro nguna aponi kingaingaakinae ikes ekingaren.
- 5. Tolimo** nai nguna ibu iyong kingaingaak ikes. Kingit keyai ngini aumoki epite ngolo ebelekinotor ngakiro nguna aponi kingaingaakinae.
- 6. Tobongok abolya nabo,** kinalyak ngitunga kingitak ipei totamu ngadi nguna ecamit akingaingaakin nguluce.
- 7. Kiyana** nai nguna ka abolya anaga.
- 8. Kingit:** Pa emitakinitae nguna ka alakara, nyaanu nguna ikitatam iyes abolya na?
Ngabokineta:
 - Ikitatami abolya na ebe edepori akilocokinet ngina edit akibelein ekoi daadang
 - Ikitatami ebe itemokino kiira nagkiron nguna ikilimokino ejok
 - Ikitatami ebe edepori alyokon akorar ikobasi ngakiro alotunga
 - Ikitatami ebe itemokino toyeni atemar nguna ikilimokino itunganan erae nguna iyookino.

2. Ageunet nguna ka alatanakin aur

Esa: Ngadakikae 30

Nguna elosikinitoe: Iyani ekokwa nguna ka alatanakin aur etupitae ngitalyo a Karimojong. Eanyunete nguna ka angaleu ngina eyauni alatakin aur ka apot.

- 1. Tolimok** ekokwa ebe eyakaunosi ngikokwasinei ngulu iyanere nguna ka alatanakin aur alotooma ngisabito ngulu eponito alo ngare.
- 2. Kingit** ekokwa erae keyenete kori kiirarito nguna ka alatanakin aur kori ngirotin ngulu elatanakinere aur. Ina ikes apak ngina ebonganokinioto idio kitalaka nai ikes kan ngabonganokineta kec. Tolimok ikes ebe nakolongit na itatamio ikes nguna ka alatanakin aur ka njirotin ngulu iyookino akitup elatanakinio aur.
- 3. Kingit** ikes nyo apolou ka “akitooyanakin ka alatanakin apot.” Ina ikes apak ngina bongokinet.
- 4. Tolimok ebe:** Erae akitooyanakin ka alatanakin apot ngina imyekinere aberu kori apese topolou todol ngikaru 18 eringa nyepotio; ka nabo akimyekin tolunyar **ngikaru** njiarei eringa nyeruuuna nabo ice koku.
Erae angaleu ka aberu ka aikeekoku erae keesikin aberu todol ngikaru 18 eringa nyepotio. Ngapesur nguna itupudoryo eringa erae ngikaru 17 kori eringa edisyak ikes etyonikinit akidoun erae kepotikin. Ngapesur nguna idoete eringa edisyak ikes erubakini angaleu kec ka ngikedewa emunaara. Erae angaleu ngina ajokan erae keesikin toto ka ikekoku kiboyoto ngikaru njiarei eringa toto nyepotuuno ice koku. Epolouni ikoku ejok erae keesikin ngikaru njiarei eringa nyeriamuna kau keng.

- 5. Nguna kiyonet** alotooma alatanakin ka akitoooyankin apot. Kisitiya ngakingiset nugu.
- Elal alatanakin apot alotooma ngitalyo a Karimojong a?
 - Ekote kolong Ngikarimojong elatanakinete apot ai?
 - Itami iyong epatana kori etyono alatanakin apot a?
- 6. Nguna kiyana** alotooma alatanakin aur ka ngirotin ngulu latanakinet aur. Kisitiya ngakingiset nu.
- Iyana iyong idiotunganan nguna ka alatanakin aur a?
 - Ngae iyaniata iyong? Ngikonei, ngakaitotoi, ngikaitotoi, ngikauruunak, ngikamurak a?
 - Iyana iyong nguna ka alatanakin aur ka ngirotin ngulu latanakinet ka njini minat kon alo kal a?
 - Ikokini iyong itamuni akiyan ka njini minat kon ai? Ipedori akimor ka isua epite ngolo iyaniata iyes a?
 - Itami iyong eya ngaberu ka ngikilyok nguna ecamito akiyan ka ngulu minat kec nguna ka alatanakin aur kori ngirotin ngulu latanakinet aur nai totyonik.
 - Anu tyokisyo itami iyong isipiyorit ngulu minin akiyan nguna ka alatanakin aur?
- Elaalak ngakiro nguna itukuryani icetunganan akiyan nguna ka alatanakin aur. Ekerit ice angokin kori ebura ngolo etakanuni; ekerit nguna etamakinete ngulucetunga ikwa ngikamurak.

3. NGUNA KITATAMA — Aanyun nguna ka alatanakin aur

Esaa: Ngadakikae 45

Ngiboro ngulu iitana: Ngipicae ngulu itoodiunito nguna ka alatanakin aur

Nguna elosikinitoe: Eanyuni atukot ngirotin ngulu elatanakinere aur ka epite ngolo kisitiyaet ngirotin lu.

1. Isitiyao ngirotin ngulu latanakinet ngulu sek eya Karimojong.

Ngirotin Ngulu Kilonokinet/Latanakinet Aur	Asocine apot kori aur (Erot ngolo a LAM)	APIRA KE EKILE	APIRA KA ABERU	Asocine apot kori aur (Erot ngolo a LAM)	APIRA KE EKILE	APIRA KA ABERU
EKITOE NGOLO KILIKO						
EKITOE NGOLO ILMARAHAN TODONYOKINEZ NAKAN						
ESINDAN						
EKITOE NGOLO EARU NGADWA						
AKIDONG ABERU						
AKIDONG EKILE						

Erot ngolo a LAM

- Erae erot logo ngolo egolere apot nyikirikirakin aberu akikamar akook aneni pei ka akidoun. Erae ngun ecamakinere mono aberu kitanak ikoku topolou eringa nyepotio. Ani ketupi ngakiciket nguna einakinio, egoloryo abeeye ka aberu nyelomu naperit ikotere nyepot aberu atipei. Eya nai ngakiciket ngauni nguna emaasi kiricakinae alorot alogo. Emaasi erot lo ya ngilapio 6 itanakio ikoku ka egoloro aberu nyemin lolap sek sek. Ani kedaun ngilapio 6 epedori aberu aminore lolap togeu nai abeeye alomun naperit keng. Ani nai kedaun ngilapio 6 epedori aberu akilocokin ece rot ngolo goloret apot.
- Tolimok** epite ngolo isitiyaere erot ngolo a LAM.
 - Epei:** Egolyo nyemin aberu lolap
 - Ngiarei:** Itanaki aberu ikoku tomam ainakin ace kimuj ka nyitamat idio bore jik
 - Ngauni:** Torae ikoku ngilapio ngikanikapei make.

Emaasi atupit ngakiciket nugu anerae pa kiricakin, epedori aberu apot.

Kitoodik epica a LAM. Tolimok ebe lkwaan erot a LAM ka amot ngina esipokinitae lokyaal ngiuni, ngamoru ngauni ikes ngakiciket ngauni.

Kingit ikes tolimum ngakiciket ngauni nguna ikwaan angina moru. Itmokino ikes kimarut ikwana:

- Nyemini aberu lolap
- Itanaki aberu ikoku ngilapio 6. Mam akisimuj ikoku ace kimuj kori akitamat idiobore
- Todolite ikoku ngilapio 6

Kingit ikes atemar Nyo etakanuni erae pa ketupi erot epe i ngolo a LAM?

Abongokinet: Inges atemar ajongo aberu akisiya erot a LAM; Inges atemar epedori inges apot.

Kingit ikes keyakatar ngadi kingiset.

Tobongok ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Ngapirae nguna isitiyaetea ngikilyok anadura

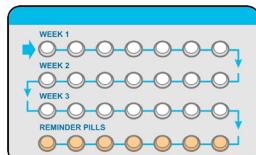
- **Kitatamik** ikes ebe enapi ekile apira toburak namir keng eringa inges nyegeuna adura. Erae apira ngina egolori ngadwa nyelomasi naperit ka aberu. Itemokino kisitiya apira ejok apak ngina iduraratar ikotere agolorya apot. Anguna ka akisitiya apira ejok, toburak namir kidau adekun. Toesik iwadio nenii ebukokin ngadwa apak ngina ilangakinia. Ani irikakin adura, todalacu nai tocaka. Kisitiya apira angina duret mere akidoc akisitiya apeiu pira ngarwa nguna alalak. Ingarakinito ngapirae akiretakin ngidekesyo a Lodiim ka ngaukedei ngunace dang. Emam aronis alotooma akisitiya ngapirae.
- **Kingit** ikes keya ngadi kingiset.
- **Tobongok** ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Ngapirae nguna isitiyaetea ngaberu anadura

- **Kitatamik** ikes ebe irepakini aberu apira loosin keng anguna ka akirtetakinia ngadwa nyelomasi naperit keng apak ngina eduratar ke ekile. Mati isitiyao ngapirae ejok anguna ka akiretakin apot. Iretakinete ngapirae tar ngaukedei dang ikwa ata Lodiim. Emam aronis alotooman akisitiya ngapirae. Epedori aberu akirepakin apira loosin keng kiriya ngisaae ngulu edolete 8 eringa idarit akiper ke ekile.
- **Kingit** keyakatar ikes ngadi kingiseta.
- **Tobongok** ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Ngikito ngulu ilikio:

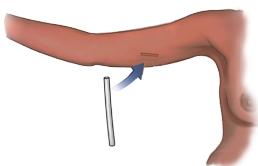
- **Kitatam** nguna a ngikito angulu ilikio anguna ka akiretakin abeeye nyelomu naperit nyepoti aberu erae kepero ke ekile dang. Epedori ekito lo akitiya ejok erae ketupakinitae akilik angina kolongit. Ani egeuni aberu akilik ngikito lu, etakanuni akii ngaokot ngice rwa ani ekau totumo ngaokot akimilinun emini aberu lolap. Isiryebi ekito lo ngakies angaceberu nai engopiyari etegere kou lo edaun ngice lapio.
- **Kingit** keyakatar ikes ngadi kingiseta.
- **Tobongok** ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Ngolo pedonokino

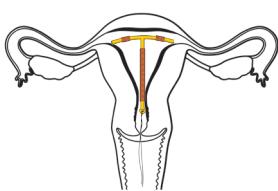
- Erae erot logo epedonokinere aberu esindan kelunyar ngilapio ngiuni ikotere agolor abeeye nyelomu naperit ka aberu. Alotooma ngaceberu, einakini ekitoe lo aberu akii ngaokot angapakio ani nai ekau toditeu akii ngaokot kori tojongoto ngaokot akii. Isikari ekitoe lo ngaceberu kitutum ngace. Ani kejongo aberu apedonokino esindan lo, eoyakini eringa nyepotio.
- Kingit** keyakatar ikes ngadi kingiset.
- Tobongok** ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Ekitoe ngolo donyokino nakuwan

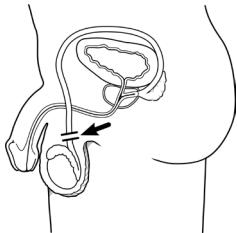
- Kitatamik** ebe erae logo ekitoe ngolo iturakinitae napira todonyokino loseket ka aberu. Egolori ekitoe logo abeeye nyelomu naperit ka aberu. Alo pite angolo isitiyaere, epedori ekitoe lo akiboi anakuan ngikaru 3 tar 5 dang. Ngaberu nguna isitiyaete ekitoe lo, epedorete aryamun ngakisicanet nguna ka akii ngaokot nguna alalak kori akimilinun ngaokot apak ngina emnio inges lolap.
- Kingit** keyakatar ikes ngadi kingiset.
- Tobongok** ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Awaya (IUDs)

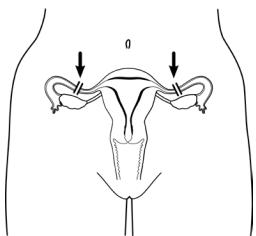
- Kitatamik** ebe eyai ekitoe ngolo ebi awaya ngolo irepakinio naperit ka aberu. Erae ekitoe lo ngolo eari ngadwa kori abeeye erae ketakanut naperit. Iretakini aperit nyepoloor. Isitiyao ekitoe lo ngikaru 3, 5 kori 12 dang alopite angolo eseunia itunganan. Epedoryo nai alema ekitoe lo anaberu apak ngina ecamitor inges daadang. Ngaberu nguna isitiyaete erot logo epedorete aryamun ngatyokisio nguna ka akii emini aberu lolap. Nai erubakinete nugu etakanunuyete ngilapio ngidi todaun nai.
- Kingit** keyakatar ikes ngadi kingiset.
- Tobongok** ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Akidong kori akitub ngakepwa

- Erae logo erot ngolo idongere ekile nyeuruu nabo ice koku. Erae erot ngolo amaisa ngolo eseunete ngulu nyacimoto nabo aur jik. Egolio ngakepwa ke ekile nenii sek itorununuyete ngadwa apak ngina eduratar. Anugu, emam ngdwa nguna iryamun ka abeeye ka aberu. Mam nyidongio ngitou ke ekile.
- Nyelemari erot logo ekibure ngolo kiitanet adura adekunun kori akilang. Erubakini ekile iitanit adura ka erubakini elangi ngadwa ikwa ngina sek ka angorot nai mam nyeuruuni ikoku.
- **Kingit** keyakatar ikes ngadi kingiseta.
- **Tobongok** ngakece kingiset. Ani keyai ngina ikipiyorit iyong abongokin kiik ikes atemar ibongokini esabit ngolo moi. Tolimok ikes kingitut ngace aneni a VHT kori edakitar.

Akidong aberu

- Erae erot logo ngolo idongere aberu. Erae erot ngolo a ngaberu ngolo nyecamitere auruun ngicedwe nabo jik. Etubio kori egolio ngakepwa ka aberu. Mam nyelemario aperit. Edekakin aberu ngajemei nguna agolere kori atubere ngakepwa. Erubakini aberu emineene lolap ikwa ngina pei sek. Ani keya nguna itiyakin naberu kedaun akitub kori akigol ngakepwa, itemokino tolol lodakitar akitangaleuno. Mam nyepoti aberu nabo kedaun akitub kori akigol ngakepwa.

2. Neni ryamunet ngirotin ngulu latanakinet aur:

- **Tolimok** atukot ebe ani ekile ngolo ecamit ngapiro itemokino kijau aneni a VHT. Ani nguluce rotin daadang toloto akitatamo lodakitar. Lodakitar itatamere ngirotin ngulu latanakinet aur.

4. Akigyeno nguna ka anupit

Esaa: Ngadakikae 15

Nguna elosikinitoe: Alemar akigyeno anupit ngina ka alyokonu.

1. **Tolimok** ekokwa ebe ilosi iyong akitatam ikes nguna ka akigyeno ka anupit nguna eyakasi lobuku kan ngakiro nguna ka alatanakin.
2. **Kisiyan ekokwa itupit nugu:**
 - Nyaanu nguna enupito ngitunga anguna ka alatanakin aur?
 - Nyaanu nguna itami iyong ikotere ngakiro nu?
 - Ani kiira iyong ngadi kiro nguna ka alatanakin aur toyeni atemar emam nyiyookino ikokini iyong ai?

- Ngae emaasi totamu nguna ka alatanakin aura lo kal; aberu kori ekile kori ikes daadang?

Ani iyanio, tolimok ikes atemar mam nyiyookino ngakiro daadang nguna irworosi ngitunga kan alatanakin aur. Nai edeporete ikes alosit lodakitar akingitun nguna iyookino. Emaasi ekile ka aberu tomunikinito daadang nguna ka alatanakin aur. Emaasi ngikilyok ka ngaberu tocumunos kaapei anguna ka aur ngidwe apak ngina ejoikinit ikes alo kal.

3. **Tolimok** ekokwa atemar ilosi iyong akiyan ka ikes nguna ka akigyeno anupit ngina nyiyookino alotooma alatanakin aur.

Tosyom akigyeno naga:

Ngikito ngulu kiliko, ngulu epedonokinio ka nguluce dang edeporete akitokolupan kori ewani ngidwe ngulu euri aberu.

- **Kingit** erae kiirarit idiotunganan ngakiro nu.
- **Kingit** ikes ngakiro nguna eraakar nugu alyokon.
- **Kitatamik** atemar ngirotin lugu daadang erae ngulu goloret apot alni kejongo aberu akisitiya ngirotin lugu edepori apot. Emam nyepedorete ngirotin lugu amunaar ngidwe ke edio rot daadang. Nguna ka akitub ngakepwa ka aberu inges bon egolori aur jik ngina amaasi.

Tosyom nguna igyenosi ngitunga

Ebe ani kisitiya ekile apira inges atemar eyakatar Lodiim kori erae emalaat

- **Kingit** erae kiirarit idiotunganan ngakiro nu.
- **Kingit** ikes ngakiro nguna eraakar nugu alyokon. Tocamak ikes tobongokis ngadi
- **Tolimok** ikes ebe erae ngun alyokon. Ejokak ngapirae ikotere akiretakinia ngaukedei ikwa lodiim. Eya nabo ngace jokisyा nguna isitiyaere ngapirae. Isitiyaete ngikilyok ngapirae anerae ikes ewoikinito ngikalya anguna ka akiyanun ka ngakeceberu apak ngina emaasi touruuniata ikoku.

Tosyom nguna igyenosi ngitunga

Aberu ngina itanaki nyepedori apot.

- **Kingit** erae kiirarit idiotunganan ngakiro nu.
- **Kingit** ikes ngakiro nguna eraakar nugu alyokon. Tocamak ikes tobongokis ngadi
- **Tolimok** ikes ebe erae ngun alyokon. Nyepedori akitanak agolor apot. Erae erot ngolo enyaritae LAM inges edepori agolor apot apak ngina itanakia aberu. Eya ngakicikit a LAM ngauni:

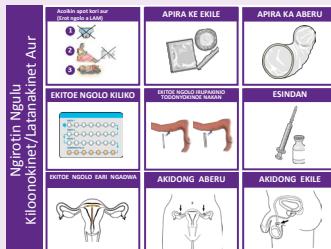
1. Nyemini aberu lolap
2. Akitanak bon itanaki aberu ikoku pa isimuji inges ngamuja ngace ka nyititamasi ikoku idiobore
3. Torae ikoku ngilapio 6 . Ani pa ketup inges epei alo kiding ngulu uni lugu, edepori apot tar kitanaki dang.

4. NGUNA CUNAKINA

Esa: Ngadakikae 10

Ngiboro ngulu iitana: Ngipicae ngulu a LAM, ngipicae ngulu ka alatanakin aur

Nguna elosikinitoe: Kingitak atukot tomora ngakiro nguna eyani nakolongit na. kitalaka ekokwa anguna ka arucokina

- Tolimok** ekokwa tomora ngakiro nguna etatami nakolongit na, kori nguna eumokinito ikes aanyun.
- Kingit** ikes Nyo itiyaata iyes ngakiro nguna iryamut iyes?
- Tokorak ngipicae a LAM ka ngulu latanakinet aur lotunga ke ekokwa daadang.** Tolimok ikes kisitiyata ngipicae lu alimonokin nguna apotu ikes tosyoma nakolongit na.
- Tolimok** ikes totamut ngidi tunga ngiuni ngulu elosete ikes akisirwor ngirotin ngulu latanakinet aur. Kingitak ikes tolimokis ngikece kidunyet ngirorwa angitunga angulu elosete ikes akisirwor.
- Kitalaka ekokwa ikotere ekokwa lo.** Kiteyenik atemar itojokitaeka italakaritae ikes ikotere ainakin apak kec abunore lokokwa. Tolimok ikes tobobongiosi kedyany anginitunganan kitekinos nakonyen ka kitalaka nginice ikotere akimor ngatameta nguna abu tolimu alo kokwa alogo.
- Tolimok ekokwa** ebe eyakaun esabit ngolo moi ekiyan ngolo ecunakinere ngikilyok ka angaberu akiyan nguna ka alatanakin aur.

Agolokin – Togolok ka alakara ikwa eos kori edonga.

AKITATAMET 4: ALATANAKIN AUR

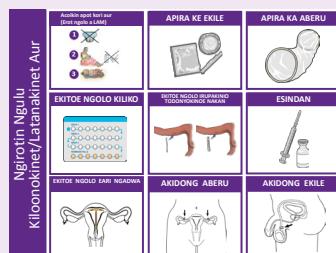
NGUNA IWAPITAE A LOKOKWA IMORIKINA NGIKILYOK KA NGABERU

1. Welcome and Icebreaker

Esaa: Ngadakikae 30

Ngiboro ngulu iitana: Asaapa, ngikicolongo, ngipicae ngulu latanakinet aur ta ngipicae ngulu a LAM

Nguna elosikinitoe: Iteryengunio ngitunga totena akiyan ngirotin ngulu latanakinet aura alo kiding ngikilyok ka ngabеру ka aripun nguna adaun akiyanun alo kokwasinei angulu alunyar.

Kikorebebik ngikicolongo kori kisiboik ngitunga nasaapa ikotere ngitunga ibooyete iteosи.

Akijaun

1. Kijau ekokwa.
2. Kitoodiu ekecoran ngoloce tolimok ngitunga ebe elosio akiyan nguna ka alatanakin aur kaapei ikwa ekokwa.

Akiterengun ngitunga kan abolya

Di kiro:

3. **Tolimok** ngitunga ebeadol apak ngina kitoodiyaret abolya ngina itatamere nguna ka alatanakin aur.
4. **Tolimok** ikes ebe ingisio ikes ngakingiset ani ngini ec amunit ngakiro ngun tori epeiwae ani ngini epega ngakiro ngun tori lowae ngoloce.
5. **Eboonokin ngikecorak akingitingit ngakingiset** nugu nguna isilereunete neni emaasi angini-tunganana tori ewae ngolo eseunit.
6. **Kingit** anginitunganana ngakiro nguna aseunia inges akiri lowae keng.
7. **Tosyomak** ngabongokinet nguna iyookino kitala-ka ngulu apotu kiyookis ngakingiset nguna.

Ngakingiset nguna ileerete

- **Iyookino kori nyiyoookino:** Ngirotin ngulu latan-akinet aur itokolupanete itunganan, ebe isipiyori itunganan aryamun ngidwe.
Abongokinet: Nyiyoookino. Eaete ngirotin ngulu latanakinet aur apak ngina. etubokinitae. Ani ke-jongo aberu aksitiya ngirotin lu edepori apot atipei. Ngirotin ngiarei bon egolete itunganan maisa — ngolo ka akitub ngakepwa ka aberu nguna uriyet ka akitub ngakepwa ke ekile nguna elangia ekile ngadwa. Ngitunga ngulu aseut ngi-rotin ngulu a maisa ikes nyeryamunete nabo ngidwe jik erae kiitokis acamun aur dang.
- **Iyookino kori nyiyoookino:** Alatanakin ka akitooyanar apot inges aesikin apese todol ngikaru 18 eringa nyeurikina ka akidarun aberu tolunyar ngikaru ngiarei eringa nyeurikina nabo ice koku.
Abongokinet: iyookino. Kidari aberu todol ngikaru 18 eringa nyeurikina ka aesikin aberu ngikaru ngiarei eringa nyirucakina aurikin ice ko-ku inges einakini angaleu neni ata toto ka ngikecedwe.
- **Iyookino kori nyiyoookino:** Akisitiya ngapirae edurae ikes iretakinete ngaukedei ikwa lodiim.
Abongokinet: iyookino: Ngapirae ikes make erot ngolo iretakini atapunun ngaukedei ikwa lodiim apak ngina edurare.
- **Iyookino kori nyiyoookino:** Akilik ngikito ngulu latanakinet aur ikes einakinete aberu aur ngidwe ngulu edekedekasi ka ngulu engwalito ngakan ka ngakejen.
Abongokinet: Nyiyoookino. Ngikito iretakinete abeeye ka aberu nyelomu naperit. Kejongo in-ges akilik ngikito todaun ngakisicanet dang. Nyewanete ngikito ngidwe ngulu rwanu euriyo ka nyewanete ngidwe ke edio rot jik.
- **Iyookino kori nyiyoookino:** Aberu ngina itanaki inges emaasi kisitiya erot ngolo a LAM.
Abongokinet: nyiyoookino. Eya ngakiciket ngauni nguna isitiyaere erot ngolo a LAM. Iyookino ngakiciket nu daadang ikotere aberu ngina ecamit akisitiya LAM. Ngirotin lu ikes 1.Kitanaki aberu ikoku jik. Inges atemar kitanaki aberu iko-ku jik apak daadang ngina enyamia akoro nai nyeinak adio kimuj kori ibore ngini matan 2. Nyemini aberu lolap 3.Torae ikoku ngilapio 6 . Edepori aberu akitanak nai nyisitiyae erot ngolo a LAM.
- **Iyookino kori nyiyoookino:** Edeporete ngicerotin ngulu ka alatanakin aur akilocokin ngirwa ngulu sek emineeneo aberu lolap.
Abongokinet: iyookino: Ngirotin ngulu latan-akinet aur ikwa ngulu ka akilik ngikito, apedonokino esindan, adonyonokino ngikito, ka IUD ilocokinete ngipitesyo

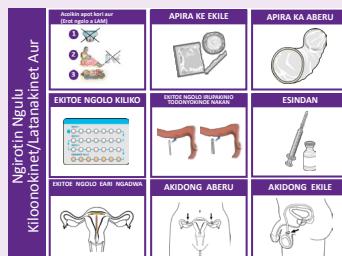
ngulu emineeneo aberu lolap; ngace ebukete ngaokot nguna ala-lak, ngace ebukete nguna ekidyoko, ngace ijikari ngaokot tongopiyasi. Emam aronis atyonis etakanuni erae kitiyakin nugu dang. Ani keya ngatyokisio, tolot lodakitar.

- **Iyookino kori nyiyookino:** Elalak ngakiro ka angi-rotin ngulu latanakinet aura lo dakitarin.
- Abongokinet: Iyookino.** Elalak ngirotin ngulu egelegelaaka ngulu eryamun alo dakitarin. Ikitatamete ngidakitarin ngipitesyo ngulu kisitiyaet ngirotin lu.
- **Iyookino kori nyiyookino:** Alo tal a ngikarimo-jong, epetuna akitooyanakin euriye a ngidwe alo kiding ngikaru.
- Abongokinet: Iyookino.** Erubakinito ngikarimo-jong ngina pei kanuhan elatanakinete ngidwe. Ededorito ikes akitiya nugu apak ngina elosyo ekile kiriya anawi ngikaru ngulu edolete ngiarei kedau akeeberu akidoun.

2. AKINYAGOOR NGUNA ETATAMI

Esaa: Ngadakikae 30

Ngiboro ngulu iitana: Ngipicae ngulu latanakinet aur, epica ngolo a LAM

Nguna elosikinitoe: Inyagoori atukot aripun nguna aponi kitatamae alotooma ngirotin ngulu latanakinet ngidwe.

1. **Kitoodik** epica ngolo latanakinet aur ka ngolo ke erot a LAM.
2. Tonyara idio ngini ecamuni bu tolimok nguluce nguna ka epica angolo eseunio. Emaasi itunganan ngini kingit nguluce ikwana: 1.Nyo epi-ca lo? Isitiyao inges kwaani? Ai eryamunere epica lo?
 - Erot ngolo a LAM
 - Apira ngina isitiyae ekile anadura
 - Apira ngina isitiyae aberu anadura
 - Ngikito ngulu kiliko
 - Ngikito ngulu epedonokinio
 - Ngikito ngulu donyonokino nawat
 - Awaya
 - Akidong ekile
 - Akidong aberu

3. **Ani kedaun akinyagoonor, kingit keya ngakingiseta.** Kiyatak nai ngace kiro nguna emuryek ikes alimun ikwa ngina itoodiunitotor ngipicae . Kitalaka ngini abu tocamu akinyagoor ngakiro nu.

3. AKIYANUN EEMUT

Esa: Ngadakikae 30

1. **Tolimok** ekokwa ebe ilosi iyong akiyanakin ikes eemut ngolo etapit alatanakin aur, kiyanae nai nguna ka eemut alogo.

Aringa Angora ka lokile keng Loduk eryamunete ikecekoku ngini ke ekingaren. Ebala Angora elimokini Loduk ebe odidikisi mono ngikaru ngi-arei eringa nyeryamuna icekoku. Eyni Loduk atemar epolok ngakiro nu. Tema, kolong sek alo Karimojong eriyaanarete ngikilyok nauyoi ngikaru ngulu alalak kirikak aberu akidoun. Etoodiunito nguna atemar alatanakinio aur ngidwe , ngakiro nai nguna ajokak kan angaleu. Tema Loduk mati kelop Angora kiboyoto ka toto keng ikwa ngina itiyaere ngirwa lugu. Tocamu Angora ngakiro nugu nai tema nyepedor robo atyaka ka Loduk ngikaru ngiarei. Totamut nai aki-yan ka ngikecekonei ngakiro nu.

Toloto Angora ka Loduk aanyun ngikonei kec Ngorok ka Logit. Kingit Angora ikes epite ngolo alatanakiniata ngikecedwe ngulu edoo kelunyar ngikaru ngiuni. Tema Logit ebe elakar ikes anguna ka alatanakin ngikecedwe. Engaleete tokona ngikecedwe ngulu uni Ngorok dang en-gale alotooma apot keng. Tema Ngorok ebe esitiyaete ikes erot ngolo latanakinet aura lo pite angolo etatamere ikes alo dakitar. Kicikak Ngorok Angora ka Loduk alosit lodakitar kitatam adakitar ikes ngirotin ngulu isitiyao egelegelya. Itatamikini adakitar Angora ka Loduk ngirotin ngulu egelegelya toseut nai ikes ngolo ecamito akisitiya.

2. **Kiyana nai ke ekokwa ngakiro nu itupito ngakingiset nugu: (?)**

- Nyo itamete iyes ikotere eemut lo?
- Iyaneneete ngikilyok ka ngaberu alo buku yok ngakiro nguna ka alatanakin ngidwe ka ngirotin ngulu latanakinet aur a?
- Ani kiciket emaasi Ngorok tolimok Angora ka Loduk? Nyo itami iyong kan akiciket na?

4. AKIYANUN NGICE EEMUT NGULU KITETE!

Esa: Ngadakikae 30

Nguna elosikinitoe: Emaasi ngikilyok ka ngaberu kisitiyata aosou ngina aryamut ikes aneni ka alatanakin aur alotooma akecekiyar.

1. **Tolimok** ikes ebe “Adol tokona iyes dang alimonor ngiemuto kus!”

2. **Tolimok** ekokwa totyakatyakaun natukono 4 nguna inyalal ngaberu ka ngikilyok; tosubakis abolya alotooma nguna apotu Angora ka Loduk kitiyata kedaut akisirwor Ngorok ka Logit. Epedorete akiyatakin ngice kabolyak ikwa ngikonei, ngitunga ke ekal kori adakitar nabolya kec.
3. **Tolimok** ikes akiya ngadakikae 10 asubakin abolya kec.
4. **Tonyara** ikes kitoodikis ngabolyasinei kec kingolikis ngulucetunga dang.
5. **Ani kedaun angina bolya, kingit atukot nu:**
 - Nyo ikijoikinit iyong anabolya angin?
 - Kerae ponito Angora ka Loduk neni kon akingita ngadi kiro kerae nyo ilimokini iyong ikes?
 - Anu kiro alo eemut alo icamit iyong ebuku kon taany?

5. AKINYAGOOR NGUNA EYANI

Esa: Ngadakikae 10

Nguna elosikinitoe: Tolimok ekokwa tomora ngakiro nguna etatami nakolongit na, kori nguna eumokinito ikes aanyun.

1. **Tolimok** ekokwa tomora ngakiro nguna etatami nakolongit na, kori nguna eumokinito ikes aanyun.
 2. **Kingit** ikes Nyo itiyaata iyes ngakiro nguna iryamut?
 3. **Kicikak** ekokwa kisitiyata ngipicae ngulu ekorakinitae akisirworya ngulucetunga nguna etatami ikes nakolongit na
 4. **Kingit** ikes totamut ngidi tunga ngulu eloete ikes akisiyan ngakiro nguna ka aur. **Kingitak** ikes tolimonokis ngikidunyet kec ngirorwa angitunga angulu eloete ikes akisiyan ngakiro nu.
 5. **Kitalaka ekokwa ikotore ekiyan logo. Kiteyenik** atemar itojokitaeka italakaritae ikes ikotere ainakin apak kec abunore lokokwa. Tolimok ikes tobobongiosi kedyany anginitunganan kitekinos nakonyen ka kitalaka nginice ikotere akimor ngatameta nguna abu tolimu alo kokwa alogo.
 6. **Tolimok** ikes ebe esabit ngolo moi itemonokinio abolya ngina emorere ke ebuku ngakiro nu!
 7. **Kityenik** ikes esa ka neni iwaakinio ekokwa esabit ngolo ebunit.
- Agolokin** – Togolok ka alakara ka aeokin edio eos kori edonga.

AKITATAMET 4: ALATANAKIN AUR

AKITEMONORET KA ABOLYA: NGUNA EBURORIO

Kingolik nguna igiritae nangaet ngina 12 anabuk totup nguna itiyao itemonokinio ka ebolyae ngabolyasinei nguna ke ebuku.

Nguna eripikinitae

Alo kokwa yok eyani iwon nguna ka alatanakin aur. Nakolongit na ikisubanakini iwon abolya ngina emorere ke ebuku ngakiro nu.

1. Nyaanu ngadi kirfo nguna isyoma iyes alo kokwasinei angulu eyanere ngakiro nguna ka alatanakin aur?
2. Nyaalu ngiboro ngiuni ngulu etapito alatanakin aur nguna ipedori iyong akimor ke ebuku?
3. Eyanitae iwon nguna ka akipim apak ngina uriyet ka akitooyanakin apot.

Akingiset: Aponi iwon totubunoe ebe mati kedol aberu ngikaru ngiai eringa nyeweuna apot kori aur?

Abongokinet: Ngitomon a ngikanikauni. Engaleete toto ka ikoku erae kidou erae ngikaru ngitomon a ngikanikauni kori adepar.

Akingiset: Aponi totubunoe ebe mati kiriak aberu apak ngina etya ai eringa nyepotio ice koku nabo?

Abongokinet: Ngikaru ngiarei. Idongete toto ka ikoku engaleete erae kitooyah inges apotiuu iceekoku alotooma ngikaru ngiarei.

4. Ikiyanit iwon nguna a ngirotin angulu elatanakinere aur. Alu rotin itamunito iyes? Nyo itamunito iyes alorotin angulu?

[Ani kirikaikis ikes abonganokin toburo nabo nguna apolok alotooma alatanakin aur]

- Erae erot logo ngolo kiretakinet apot kedau aberu akidoun. Ngakiciket ngauni emaasi totupae: (1) Emunikini toto akitanak ikoku ejok. Inges atemar mati inges itanaki apak daadang ngina enyamia ikoku akoro nai nyeinak ikoku nabo aceekimuj kori ibore ngini matan. (2) Nyedeparat ikoku ngilapio 6; (3) Nyemini aberu lolap sek sek. Ikwaan LAM ka amot a ngakipi ngina idorokinitoe lokyaal ngiuni . Ani kelemar epei kyaala imasar amot. Ani kikwaan LAM ka amot a ngakipi inges atemar ani pa kiwapi adio kiciket alotooma nguna uni inges atemar nyepedori erot logo akitiya.

- **Ngapirae ke ekile nguna duret** irepakini ekile namir ikotere nyelomasi ngadwa naperit ka aberu apak ngina eduratar. Mati isitiyao apira ejok apak ngina edurare ikotere iretakini apot. Apira inges iretakini ngaukedei ikwa lodiim.
- **Ngapirae ka aberu nguna duret** ikes irepakinio loosin ka aberu anguna ka akiretakin ngadwa nyelomasi naperit. Mati isitiyao apira ejok apak ngina edurare ikotere iretakini apot. Apira inges iretakini ngaukedei ikwa lodiim.
- **Ngikito ngulu kiliko** ikes egolorito abeeye ka aberu nyeloma naperit ka togolo apot. Mati nai ilikyo ngikito lugu angina kolongit.
- **Ngikito ngulu epedonokino** — Erae lo go esindan ngolo epedonokinio kelunyar ngilapio ngiuni-uni. Egolori esindan abeeye nyeloma naperit ka aberu..
- **Ekitoe ngolo donyokino** inges ekitoe ngolo edonyokinio lojamu ka akuwan – kidyaama eseket ka aberu. Inges iretakini ngadwa nyiryamun ka abeeye ikotere nyepot aberu. Epedoryo akisitiya ekitoe lo ngikaru 3 tar 5 dang.
- **Awaya:** Erae en iwaya ngini pira, ngini irepakinio todol naperit ka aberu. Erae inges ngini eari ngadwa kori abeeye ikotere nyepot aberu. Ka nabo, iretakini aperit nyepoloor. Epedoryo ekitoe lo akisiya ngikaru ngulu alalak.
- **Akidong ekile:** Erae logo ngolo idongere ekile tojongo aur nabo jik. Etubio kori egolyo ngakepwa ke ekile nguna uriyet neni sek itorununuyete ngadwa elangi inges. Kedau akidong ekile mam nabo nyouri jik.
- **Akidong aberu:** Erae logo ngolo idongere aberu tojongo aur jik. Etubio kori egolyo ngakepwa ka aberu nguna uriyet. Kedaun akidong, nyepoti nabo aberu jik.

**AKITATAMET 4:
ALATANAKIN
AUR**

ABOLYA – EEMUT NGOLO KE 1

Ngikabolyak

- Angura* *Aberu ngina aringa idouni*
Loduk..... *Lokile ka Angura*
Natyang *Nakaato ka Angura ngina angikaru 16*
Lemukol..... *Toto ka Angura*
Lochap *Angura's father*
Ngorok..... *Lokone ka Angura ka Loduk*
Logit..... *Lokile Angorok, lokone ka Angura ka Loduk*

Akitoodiyaret ngina ka 1

Aringa Angura ka Loduk eryamunete ikece koku ngini ke ekingaren. Apotu ngikauruunak ka Angura erukito ka nakaato Natyang, torukut ka Lemukol ta Lochap aanyun ikoku. Acunakin ngitunga daadang kinga elakara aanyun ikoku. Edboonokinosi ngitunga edakete ikoku kitalakarito Angura ka Loduk. Atema Natyang iburit inges dang akiitaro ikotere eryamuni ikoku atipei. Ebala nai toto elimokini Natyang ebe eringa inges edit aryamun ikoku. "Irae iyong ngikaru 16 bon. Irubakini iyong ingale erae kidol iyong ngikaru 18 toryamu nai ikoku. Idongete iyong ka ikonikoku ingaleete.." Kiik nai Angura tema erae inges ngikaru 21 eryamuni ikoku. Tocamu nai Natyang tema idari inges dang topolou mono. Kitalakasi nai Sonia, Lochap ka Natyang ekal logo ka ikoku tobongosi nai lorerya kec.

Ngakingiset nguna kicoret ngitunga

1. Nyo apotu toto, ka Lemukol tolimokis Natyang alotooma aryamun ikoku apak ngin?
2. Nyo emaasi aberu todolyo ngikaru 18 eringa nyepotio?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Eketalakarit iyes anguna ka akimor ngatameta kus. Anakitoodiyaret ana, ikiianyu iwan ebe nyecamit Lemukol nakoku keng Natyang aryamun ikoku eringa edit. Mati kidar Natyang todol ngikaru 18 kori adepar toryamu nai ikoku. Erae angaleu a toto ka ikoku erae kepot edolito ngikaru 18 kori adepar.

Scene 2

Ani kerotokis ngiyeneta kec, kidongo nai Angura ka Loduk akiyan apak ngina nabo euruunere icekoku. Tema Angura mati keya ngikaru ngiarei eringa nyeryamuna ice koku. Adidikin ngikaru ngiarei inges engaleo Angura kitanak dang ikoku ejok ngikaru ngulu yarei ngul. Tocam Loduk tema ejokak ngakiro nguna. Eyeni inges atemar aloseneneete kolong ngikarimojong nauyoi kedaun auruun ikoku, yaasi ngikaru ngulu alalak. Inges atemar arae neni alatanakin ngidwe ikotere engaleete. Tocamut nai Angura ka Loduk akitup nguna atubut ikes. Nguna itiyaete ngikalya ngulu alalak lurwa lu nguna. Tema Angura ebe iyookino ngakiro nguna nai nyepedori inges atyaka ka Loduk ngikaru ngiarei. Tobobongiyo Loduk lotunga akingitun nguna emaasi inges ka Angura kitiyata.

[Tocamak ngitunga tobongokis ngakiro nu.]

Tema Loduk mati kiyanut ikes ka ngikecekonei nguna itiyaete ngulucetunga.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku

1. Nyo ecamitor Angura adidikin ngikaru ngiarei eringa nyepotyo?
2. Ebala Loduk ebe ekote kolong ngikalya elatanakinete ngidwe ai?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Eketalakarit iyes anguna ka akimor ngatameta kus. Ecavit Angura akiriya ngikaru ngiarei eringa nyepotio nabo ikotere inges idongit engale. Kolong sek ayenete ngikarimojong alatanakin ngidwe anerae alosi ekile nawi kedau akeeberu akidoun kiriya anawi ngikaru ngulu alalak.

Akitoodiyaret ngina a 3

Ilaarosi Angura ka Loduk neni a Ngorok ka Logit kimalakinos ngikalya lugu iryamun. Tema Angura ikirukunit inges a Loduk akiyan nguna ka alatanakin ngudwe. Tema aanyu inges epite ngolo kelatanakiniata Ngorok ka Logit ngikecedwe ngulu uni elunyanar ngikaru ngiuni eringa nyidouno nginice.

Tema Logit ebe elakar ikes anguna ka alatanakin ngidwe. Engaleete ngikecedwe daadang ngulu uni. Ngorok dang engale togogong apak ngina epotivo. Tema Ngorok edelonokin inges esindan alatanakinia ngidwe. Elosenene inges lodakitar apedo kelunyar ngilapio ngiuni. Ani iburakini inges apot, tojongo nai aaryamunun esindan.

Tema Angura ejokak ngakiro nguna nai nyeni atemar ecamuni toto keng ngakiro

nu. Tema Logit ebe ecamunito ngike kauruunak ka ngulu ka Angura ngirotin ngulu latanakinet aur; anerae eyenete atemar eyenete ngikarimojong ngina pei kolong epite ngolo latanakinet ngidwe. Eloseneneete ngikilyok nauyoi kiryaasi ngikaru ngulu alalak. Anguna nyeringa ngikilyok nyiriyaanariata, emaasi ikes kisitiyata ngirotin ngulu latanakinet ngidwe. Elakara ngikauruunak kec anguna elatanakinata Logit ka Ngorok ngikecedwe ka engaleete ngikecedwe.

Ngakingiset nguna kicoret ngitunga (Totyakatya ngitunga angarekya ka ngikaru kec).

1. Nyo ianyut iyes anabolya angina ka akolongit ana?
2. Eya ngitunga lobuku yok ngulu ikwaan ka Angora ka Loduk a? Ikwa Ngorok ka Logit a?
3. Nyo isitiyaata Ngorok ka Logit ngirotin ngulu latanakinet aur?
4. Nyo etamete ngikauruunak a Logit ka Ngorok alo pite angolo isitiyaata ngirotin ngulu latanakinet aur?
5. Itamete iyes eya ngidi tunga ngulu isitiyaete ngirotin ngulu latanakinet aur a? Nyo isitiyaata ngice tunga ngirotin lu? Nyo nyisitiyaata ngice tunga ngirotin lu?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Eketalakarit iyes anguna angatameta kus. Anakitoodiyaret anaga ikianyu iwon atemar isitiyaete Ngorok ka Logit ngirotin ngulu latanakinet ngidwe. Eryamununui Ngorok esindan kelunyar ngilapio ngiuni. Ani iburakini inges apot tojongo nai aryamunun ngisindanin. Ecamunito dang ngikauruunak a Ngorok ka Logit ikes akisitiya ngirotin ngulu latanakinet ngidwe. Eyenete dang ebe erae angaleu alatanakin ngikaru ngulu uriyet ngidwe. Elalak ngakiro alo buku nguna isitiyaata kori nyisitiyaata ngitunga ngirotin ngulu latanakinet aur. Ani kicamit iyong aanyun ngirotin ngulu latanakinet aur, tolot neni a VHT kori lodakitar.

Agolokin

- Kingit ekokwa epite ngolo isitiyaata ikes nguna etatami nakolongit na; tocamak ikes tobonganokis ngadi.
- Kingit ngitunga ke ekokwa totamut ngidi tunga ngiuni ngulu elo sete ikes alimokin ngakiro nguna ka aur.
- Kingitak ikes tolimokis ngikece kidunyet ngirorwa a ngitunga angulu atamut ikes akisirwor.
- Kitalaka ngitunga daadang anguna ka aponare nabolya na ka akikobakin ebuku ngakiro nu.

**AKITATAMET 4:
ALATANAKIN
AUR**

ABOLYA—EEMUT NGOLO KE 2

Characters

<i>Menya</i>	<i>Ekile 1</i>
<i>Akol</i>	<i>Aberu 1</i>
<i>Lopeyo</i>	<i>Ekile 2</i>
<i>Naduk</i>	<i>Aberu 2</i>
<i>Kiyongo</i>	<i>e VHT</i>
<i>Lochoro</i>	<i>Adakitar</i>

Akitoodiyaret ngina ka 1

Ibooyete ngitunga ngulu minan ngiarei alo kwap ekitoiyanete nguna ka alatanakin aur. Eyakatar Menya ka Akol ngidwe ngiarei nai ecamito adidikin mono eringa nyeriamuna ice koku. Lu Aringa Lopeyo ka Naduk eryamunete ikoku, nyecamito aryamun mono nabo ice tokona. Ebala Akol ebe eira inges ebe isitiyaete ngicetunga ngirotin ngulu elatanakinere aur nai nyeyeni inges ngirotin ngulu. Ebala Naduk ebe eyeni inges ngirotin ngulu alalak nai nyeyeni epite ngolo itiyaata ngirotin ngulu. Ebala Menya mati kingitun anenei a VHT. Ecamunete ngitunga daadang ngakiro nu, toloto nai neni a VHT.

Imalaete ngikalya lugu Kiyonga ngolo erae VHT. Elimori Lopeyeo ebe eponito ikes aanyun ngirotin ngulu latanakinet aur. Italakari e VHT ngitunga lu anguna ka alosit neni keng anerae epol ngikalya aanyun nguna ka alatanakin aur. Kirikak aberu akidoun erae angaleu aneni a toto ka ngidwe dang erae kikadidikis ekile ka aberu nyeryamut ice koku tar tolunyar ngikaru ngiarei mono. Ededorik ekan atamun auruun icekoku keanyut atemar ededorito akiricun ice. Eya ngirotin ngulu ka alatanakin aur ngulu isitiyao kan ngakiro nu.

Elemuni e VHT apira ngina edurar ekile alo kikap. Ebobongiori lotunga kingit erae keyenete ngitunga apira ngin ka epite ngolo isitiyaere inges.

[Tocamak ngidi tunga tobongokis].

Italakari e VHT ngitunga kitatamik ikes ebe erae apira ngina iretakini aur ka ngaukedei ikwa lodiim. Anguna ka akisitiya ngapirae ejok mati isitiyao apak daadang ngina edurare. Itanapikini ekile apira namir keng apak ngina edekunia; kiponyo nai tar ngina eburakinor namir daadang. Itemokino toesik alo kidyaama amir iwadio.

Ani irikakini akisitiya kiyomuyom nai tolacu tocaka nariet. Emaasi kisitiyae apei pira angina duret meere akirucurucia. Emam aronis akisitiya ngapirae.

Ingisi Akol e VHT ngirotin ngice ngulu latanakinet aur. Tema e VHT ebe emam ece rot ngolo eyeni inges nai ededor i arikor ikes lodakitar neni elimokinia adakitar ikes ngice rotin ngulu eyakasi.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku

1. Nyo elosioto ngulu ke ekal neni a VHT?
2. Nyo isitiyaere ngapirae? Nyo epol atamunit isitiyao ngapirae ejok?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Eketalakarit iyes anguna ka akimor ngatameta kus. Anakitoodiyaret anaga, ikianyu atemar ngikalya ngulu a Menya ka Akol ta ngolo a Lopeyo ka Naduk elosete neni a VHT anguna ka aanyun nguna ka alatanakin aur. Alimo e VHT ebe isitiyao ngapirae akiretakinia aur ka ngaukedei ikwa Iodiim. Anguna ka akisitiya ngapirae ejok mati isitiyao apak daadang ngina edurare. Itanapikini ekile apira namir keng apak ngina edekunia; kiponyo nai tar ngina eburakinor namir daadang. Itemokino toesik alo kidyaama amir iwadio. Ani irikakini akisitiya kiyomuyom nai tolacu tocaka nariet. Emaasi kisitiyae apei pira angina duret meere akirucurucia. Emam aronis akisitiya ngapirae.

Akitoodiyaret ngina a 2

Alo dakitar, ijauni adakitar Lochoro ekokwa lo, kingit ikes ngakiro nguna eponitotor. Amito Elimokini Akol ebe eponito ikes aanyun ngirotin ngulu ajokak ngulu latanakinet aur ngolo ecamito ikes akisitiya. Kitalaka adakitar Lochoro ikes tema ejok ikes aponare lodakitar neni itatamikinere ikes erot ngolo ajokan ngolo itemokino ikes kisitiyata.

Elemuni adakitar Lochoro epica ngolo itoodiunit ngirotin ngulu gelegelya alotooma alatanakin aur. Ingitatini inges ngitunga lu atedonor ngipicae lu. Ngikece rorwa: ngikito ngulu kiliko, ngapirae ke ekile nguna duret, ngapirae a ngaberu nguna duret, awaya, ekito ngolo donyokino namuny, ekito ngolo pedokino, akidong ekile, akidong aberu. Elakar adakitar toumok anguna apedorya Naduk akimaran ngirotin lugu. Tema nai adakitar ebe elosi inges akitatam Naduk ngirotin ngulu ededor ainakin akolongit na ikwa: Ngikito ngulu kiliko, ngulu pedokino, ngulu donyokino ka away angina kirepakina naperit ka aberu.

Todod nai adakitar Lochoro ekito ngolo kiliko tema ebe iretakini logo abeeye nyepolou, tar kelomas ni gadwa naperit dang emam nyeryamuni abeeye. Emaasi nai aberu kiliki ngikito lu angina kolongit erae pa kepero ke ekile dang. Kingit

Menya adakitar keya nabo ngace emaasi inges taany. Tema adakitar Lochoro ebe ngaberu nguna ilikete ngikito eyakaunun akii ngaokot ngice rwa nai edaunosi ekau. Ngace beru emodyaunete ngakookies toryebete ngakies aceepak. Nugu daadang edaunosi kelunyar ngilapio ngidi.

Todod nabo adakitar Lochoro esindan. Tema ebe epedonokinio aberu kelunyar ngilapio njiuni-uni anguna ka agolor abeeye nyelomu naperit ka aberu. Tema einakini logo ngaceberu akii ngaokot ngace pakio ka isimiki ngace beru aminore lolap. Ilocokini ayakut angawat angace beru ikwa akitutum kori akisikar. Tema Akol eira inges ebe itokolupani esindan ngace beru nyeryamu ngidwe jik. Topeg adakitar Lochoro nguna tema erae alyokon. Kejongo aberu aryamunun ngisindanin, epedori apotiu.

Todod nabo adakitar Lochoro ekitoe ngolo edonyonokinio namuny ka akuwan ka aberu. Tema erae logo ngolo epedokinio kwap amuny ka aberu torae nai kidyaama eseket. Ebe erae logo ngolo iretakini abeeye nyelomu naperit ka aberu. Isitiyao logo tar ngikaru 3 tar todol 5 dang tolemaarae nai. Kingit Naduk tema nyepedori ba ekitoe lo akinyasun aminonore aberu lolapio. Kiik nai adakitar tema epedorete nguna atakanun. Isicongakini ngaceberu ngikece rwa ngulu emineeneoto lolapio. Einakini ngace beru akii ngaokot angace pakio. Etakanunuyete nugu daadang nai emam aronis etakanuni.

Ani irikakini, todod adakitar Lochoro awaya tema ebe erae naga angina irepakinio naperit ka aberu. Erae na ngina eari ngadwa ke ekile ka akiretakin ngikipetetio ka aperit nyepolout. Isitiyao logo alotooma ngikaru 3 tar 5 dang. Kingit Lopeyo tema erae kinyasununui logo aminore aberu lolap. Tema adakitar Lochoro ebe einakini erot logo ngace beru akii ngaokot alolapio angulu pei irepakinere. Kingit Lopeyo nabo neni ikokini beru ngina ecamit apot ai. Tema adakitar Lochoro ebe epedori aberu alosit lodakitar toutoroe away angina anaperit keng.

Kitalakasi nai ngikalya lugu adakitar Lochoro anguna ka akitatam ikes. Temasi ebongorete nai ikes lorerya kec kiyanut ka aseunalu rotin emaasi kisitiyata. Tolimok Lochoro ikes ebe ejok akiyanun kaapei toseut erot ngolo ecamunete ikes ikwa ekal. Igyno nai inges atemar epedorete ngikalya lugu aseun ngirotin tobongut nai lodakitar aomun ngulu aseut.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku

1. Alu rotin einanakinio alo dakitar?
2. Isitiyao ngirotin lu ikwani?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Eketalakarit iyes anguna ka akimor ngatameta kus. Anakitoodiyaret ana. Ikiyanyu iwon ebe eya ngikito ngulu kiliko, ngisindanin, ngulu donyokino, ka ngawayae lodakitar. Erae ngikito ngulu kiliko ngulu egoleorete abeeye nyepolou anakuwan ka aberu. Itemokino aberu kircakinite akilik ngikito lu angina kolongit tomam akicelewar. Erae esindan ngolo edelonokino alo dakitar. Iretakini esindan apoloun ka abeeye anakuwan ka aberu. Eai esindan ngilapio ngiuni anakuwan ka aberu. Erae ekitoe ngolo edonyokinio loseket ka aberu ngolo egolori abeeye ka aberu ka ngadwa ke ekile nyelomasi naperit ka aberu. Eai lo ngikaru ngiuni tar ngikan dang. Erae iwaya ngini pira ngini irepakinio naperit ka aberu. Eari iwaya en ngadwa ke ekile ka akiretakin ngikipetetio ka aperit nyepoloto. Eai lo ngikaru 3 tar ngikan.

Akitoodiyaret ngina a 3

Eyakasi Menya ka Akol iyanete ngirotin ngulu kisitiya alotooma alatanakin aur. Ebala Menya ebe ejok akisitiya ngapirae, nai epegakinit Akol ebala ebe etyono akisitiya ngapirae anerae pa kisitiye ejok kori kemam alore ededorl aberu apot. Tema Akol ejok akisitiya ngolo edonyokinio loseket ka aberu anerae eai ngikaru ngulu alalak. Akuryaniar Menya ebala ededorl ngolo edonyokinio namuny ka aberu angopikin nakuwan. Topeg Akol tema nyededorl angopiyar anerae idongi eyai loseket ka aberu ikwa ngina pei adonyokinere. Tocam Menya tema mati kitenak aberu keng lodakitar todonyokinoe ekitoe ngolo.

Ani alorot, kiryma ikes ka Lopeyo ka Naduk. Kimalakinos kingit Akol ikes erai keseunito erot ngolo ecamito ikes akisitiya alatanakinia aur. Tema Naduk ebe aseut ikes ngikito ngulu kiliko ka ngolo pedokino. Ekingaren acamit inges akikatakin ngulu kiliko nai totamu ebe imuryekini inges akilikor ace kolongit. Tocamat ikes esindan. Tema Lopeyo ebe elakara ikes anguna ka alosit lodakitar akitatamo ngirotin ngulu latanakinet aur; ka aseut ikes ngirotin ngulu kisitiya.

Toloto nai ikes lodakitar aryamun ngirotin ngulu aseut ikes ikotere alatanakinia aur.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku (Totyakaty aekoka alotooma arek angikaru)

1. Nyo ipotu iyes taanyut anabolya ka akolongit ana?
2. Eya lobuku yok ngitunga ngulu ikote Menya ka Akol a? Lopeyo ka Naduk a?
3. Iyanete ngitunga alo buku alo nguna ka alatanakin aur ikwa Menya ka Akol a? Nyo itapatani ngitunga akiyan ngakiro nu?
4. Ani kecamit lokone kon aanyun nguna alalak nguna ka alatanakin aur nyaanu nguna icikakini iyong inges?
5. Nyo anabolya ana ibu iyong tanyu alotooma ngirotin ngulu latanakinet aur? Ai ilosi iyong aryamun ngace kiro nguna iitanit ikotere ngirotin ngulu latanakinet aur?

Ngunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Eketalakarit iyes anguna ka akimor ngatameta kus. Anabolya ana ikianyu iwon ngikalya ngiare, Menya ka Akol ta Lopeyo ka Naduk ecamito aanyun nguna alalak alotooma ngirotin ngulu latanakinet aur. Egeunete apotu toloto nen a VHT toloto nabo lodakitar. Apotu VHT ka adakitar kitatamikis ikes ngirotin ngulu egelegelya ka nguna etakanunuyete isitiyao ngirotin ngulu. Kiyanut ngikalya lu aseun ngirotin ngulu ejokineto ikes.

Agolokin

- Kingit ekokwa epite ngolo isitiyaata ikes nguna etatami nakolongit na; tocamak ikes tobonganokis ngadi.
- Kingit ngitunga ke ekokwa totamut ngidi tunga ngiuni ngulu elo sete ikes alimokin ngakiro nguna ka aur.
- Kingitak ikes tolimokis ngikece kidunyet ngirorwa a ngitunga angulu atamut ikes akisirwor.
- Kitalaka ngitunga daadang anguna ka aponare nabolya na ka akikobakin ebuku ngakiro nu.

**AKITATAMET 4:
ALATANAKIN
AUR**

ABOLYA—EEMUT NGOLO KE 3

Ngikabolyak

Teko..... Toto ngina itatami nguna ke erot a LAM

Longoli..... Ipei ngini ke ekokwa a ngakimak

Nakong Ipei alo kokwa a ngakimak ngini acamu akisitiya erot a LAM

Moru..... Ekile a Nakong

Adakitar

3-5 Ngaberu..... Ngulucetunga ngulu ke ekokwa a ngabеру

Akitoodiyaret ngina ke 1

Eyakasi ngakimak lokokwa kec ngolo sek iwaanakinio angololap. Ijauni akarikon kec Teko ikes tema ebe elosi inges akiyanun nguna ka erot angolo latanakinet aur angolo enyaritae LAM. Erae LAM erot epei ngolo iretakinere apot anaberu angina eringa itanaki ka ngina aringa idouni. Ingisi inges keyai idio iirarit erot lo. Tobongok toto apei, Longoli, tema ebe eirarit inges nguna a LAM ebe erot ngolo isitiyae ngini itanaki. Totacak apei, Lindsey tema edikino nguna iyookin nai eya ngace kiro nguna ekadakina aneni.

Tema Teko ebe erae akitanak emacar ngolo itoodiunit ebe nyepedori akuwan ka aberu akitolomun abeeye naperit nai mati itanaki ikoku apak daadang. Eya ngakiciket ngauni nguna ke erot a LAM. Ngina ka apei, mati toto itanaki ikoku jik. Inges atemar mati ikoku itanakio apak daadang naparan ka akuwar. Nyecamitae toto nyemin lolap. Ngina angauni, Mati erai ikoku ngilapio ngikanikapei. Ani pa ketupi ngakiciket nguna uni nu, nyepedori LAM akiretakin apot. Tolimok Teko ngaberu atamun nguna ka amot a ngakipi ngina idorokinio lokyaal njiuni ngulu eya lokeno. Ingoliyari nai inges lotunga kingit: Nyo etakanikini amot erae kelemar epei kyaala?

[Tocamak ngidi tunga tobongokis]

Italakari Teko ekokwa. Tolimok ikes atamunit LAM ikwa amot a ngakipi ka ngikyaal njiuni ikwa ngakiciket nguna emaasi totupae aneni a LAM. Ani kebili apei kiciket, ibusokin LAM kipio akitiya anakuwan.

Tema toto apei, Nakong, ebe akajoiki inges erot a LAM ecamit akikatakin akisitiya

moi keryamu icekoku. Nai emina toto keng akitan ngidwe einakinitae inges akitere. Tolimok Teko ebe kitiyakin nguna nyepedori LAM akitiya, Ani kimuj ikoku adio kimuj nyepedori erot a LAM akitiya.

Kitalakasi ngaberu Teko anguna ke ekiyan ka akolongit ana.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku

1. Nyo erae LAM
2. Anu kiciket nguna uni emaasi kiricitetei isitiyao LAM?
3. Nyo etakanuni erae pa ketupakin akiciket a LAM apei??

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Erae LAM erot ngolo a nagberu anguna itanakete ikotere agolorya apot eringa itanaki. Anguna ka akisitiya LAM ejok, mati aberu etupit ngakiciket daadang nguna uni. Ngina ka apei mati kerubaki itanaki ikoku tar apak ngina enyamitor ikoku akoro, tomam ainakin adio kimuj. Ngina angaarei, Itemokino aberu nyemin lolap, Ngina angauni, mati pa edeparit ikoku ngilapio ngikanikapei.

Akitoodiyaret ngina a 2

Eyakasi Nakong kaapei ke ekekile Moru ta ikece koku ngini aringa idounio. Elimokini inges Moru nguna ke erot a LAM angolo elatanakiner aur ikwa ngina etatamere inges alo kokwa ata Toto. Tolimok inges ngakiciket ngauni nguna a LAM. Tema epedori inges akisitiya erot logo tar todol ikoku ngilapio ngikanikapei. Tocamu Moru erot logo tema ejok. Kiyalolong nai inges ikotere ngikidunyet ngulu epedorete abucakin ainakin ikoku akimuj. Tema Nakong ebe mati kiciki ngikidunyet nyeinakis ikoku adio kimuj kori ibore ngini matat. Akitanak bon itanakio ikoku.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku

1. Nyo iyalolongio Moru ikotere ngikidunyet ngulu epedorete abucakin ainakin ikoku akimuj?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Apei kiciket a LAM inges arubakin akitanak ikoku enyami akoro. Nyecamitae akisimuj ikoku kori akitamat idiobore. Ani keinakis ngikedunyet ikoku adio kimuj, ejongoe nai toto akitanak ikoku ikwa ngina sek icikakinitere; inges atemar enyasun erot a LAM; nyeringa nabo iretakini apot.

Akitoodiyaret ngina a 3

Ani elunyar ngilapio ngikan ya Nakong ikoku lodakitar. Tolimok Nakong adakitar ebe adol ikoku ngilapio ngikan inges eyaunitere akisemisem. Kisemisem nai adakitar ikoku. Kingit adakitar Nakong erae ksistiyae inges edio rot ngolo latanakinet aur. Tema Nakong ebe isitiyae inges LAM. Kitatamu adakitar inges tema isitiyao LAM alotooma ngilapio 6., nai arau ikoku ngilapio 5. Kicikak Nakong akilocokin ece rot ikwa ngapirae, ngikito ngulu kiliko, ngolo donyokino namuny ka esindan ikotere agolor apot.

Eya lu daadang lodakitar. Tocamu Nakong tema mati ketamu inges aseun ngolo ajokan ngolo epedori inges akisitiya anerae aapuu ikoku akidol ngilapio 6.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku

1. Nyo ibu iyong taanyu anabolya ka akolongit ana?
2. Eya ngitunga ngulu ikwaan ka Teko, Longoli, Lokong ka Moru lobuku yok a?
3. Anu kiciket ngauni nguna ke erot a LAM?
4. Ani kisitiyae aberu LAM ejok ngicetunga inakis ikoku akimuj a?
5. Nyo alimokinia adakitar Nakong akilocokin ece rot ngolo latanakinet aur?

Nguna ecunakinitae

Ani kirikakis ngitunga abonganokin, toburo nai ekecoran ngakiro nguna apolok:

Eketalakarit iyes anguna ka akimor ngatameta kus. Anabolya ka akolongit ana ikianyu iwon ngaberu nguna isitiyaete erot a LAM anguna ka alatanakin aur. Erae erot logo ngolo egolorere apot anaberu anguna eringa itanakete tar kedol ikoku ngilapio ngikanikapei. Anguna ka akisitiya LAM mati ketup aberu ngakiciket ngauni: Ngina ka apei, mati kitinan inges ikoku ngikisin bon enyami ikoku akoro tomam ainakin ikoku aceekimuj kori akitamat idiobore. Ngina angaarei Nyemaasi inges min lolap. Ngina angauni, Mati pa edeparit ikoku ngilapio ngikanikapei. Ani pa ketupi apei alotooma nguna uni nugu nyepedori LAM akitiya. Inges atemar epedori aberu apot. Keinakis ngicetunga ikoku akimuj nyeringa nabo toto keng itanaki ikwa ngina sek anerae abili akiciket a LAM. Aponi iwon taanyunae ebe abu adakitar kicikak Nakong aseun nabo ece rot ngolo goloret apot. Anerae aapuu ikoku a Christine akidol ngilapio 6. Adol ikoku ngilapio 6 nyepedori nabo Nakong akisitiya erot a LAM agolorya apot.

Agolokin

- Kingit ekokwa epite ngolo isitiyaata ikes nguna etatami nakolongit na; tocamak ikes tobonganokis ngadi.
- Kingit ngitunga ke ekokwa totamut ngidi tunga ngiuni ngulu elo sete ikes alimokin ngakiro nguna ka aur
- Kingitak ikes tolimokis ngikece kidunyet ngirorwa a ngitunga angulu atamut ikes akisirwor
- Kitalaka ngitunga daadang anguna ka aponare nabolya na ka akikobakin ebuku ngakiro nu.

**AKITATAMET 4:
ALATANAKIN
AUR**

ABOLYA: TOYEUTU IYES DANGAKUS BOLYA!

Ageun asubakin abolya: Atemasi Lopeyok ka Kotol ebe ecamito ikes ageun akisitiya ngirotin ngulu latanakinet aur. Ecocwa ngikonei kec atemasi ebe emunaarete ngirotin ngulu angaleu kec. Alimokis Lopeyok ka Kotol ngikece konei ajokis a ka alatanakin aur ka alimokin ikes ebe emam ngatyokisio eyaunete ngirotin ngulu elatanakinere aur.

Ngakingiset nguna kicoret ebuku

Totyakatya ekokwa alotooma ngarekya angikaru. Epedori ekeceran akisirwor epe ikokwa. Kisitiya ngakingiset nu. Nai ipedori iyong dang akiyatakin ngakingiset kon ngace alotooma nguna etakanunete anabolya ana.

1. Nyo ibu iyong taanyu anabolya ana?
2. Anu kiciket icamit iyong ainakin ngikabolyak ka abolya ana?
3. Anu tyokisio eryamunit ebuku yok alotooma alatanakin aur?
4. Ikokinio esubakinio ngatyokisio nu ai?

Agolokin

- Kingit ekokwa epite ngolo isitiyaata ikes nguna etatami nakolongit na; tocamak ikes tobonganokis ngadi.
- Kingit ngitunga ke ekokwa totamut ngidi tunga ngiuni ngulu elo sete ikes alimokin ngakiro nguna ka aur.
- Kingitak ikes tolimokis ngikece kidunyet ngirorwa a ngitunga angulu atamut ikes akisirwor.
- Kitalaka ngitunga daadang anguna ka aponare nabolya na ka akikobakin ebuku ngakiro nu.